

PINTÉR LAJOS

Három találkozás

Hetek, hónapok óta Pistára, Baka Pistára gondolok.

Felidéződnek képzeletben az egyszer-volt találkozások. Az országot jártuk együtt, külföldön voltunk együtt; Szegeden és Kecskeméten. Százszor voltunk együtt? Többször is talán. S száz levelet is váltottunk, levelet, levelező lapot? Meglehet. Még a vonat is kisiklott velünk!

A fiatal írók miskolci találkozására mentünk együtt, a hetvenes évek végén lehetett. Én is Szegeden voltam, vagy ő Kecskeméten? – már nem emlékszem, csak arra, hogy már induláskor is együtt voltunk, velünk még a vasúti kocsiban végig Gulyás Jóska, a szabadkai költő, áttörés volt, hogy egy-egy barátunkat a határon túlról is meghívhattuk. S velünk egy gyerek, aki mintha Pista valamelyik novellájából lépett volna elő.

Az induló vonatra várakozván odajött hozzánk egy ismeretlen ember. Megkérdezte, hová utazunk? Mondtuk, hogy Miskolcra. Akkor ezt a fiút legyenek szívesek vigyék magukkal – kérte, s válaszunkat se várva otthagytott. Ottmaradtunk egy öt-hat éves forma fiúcskával. Aki közölte: az állomáson majd várnak –, s a vonaton föltelepedett a csomagoknak tartott, ülések fölötti polcra. Ott, a fejünk fölött, a polcon utazott Miskolcig. Többször kérleltem, szálljon le, de válasza sem méltatott. Utazott fejünk fölött, a csomagos polcon szóltanul. A miskolci végállomás közelében voltunk már, szerencsére a vonat lassított, s így lassítván siklott ki velünk. Fülemben az a fémes csikorgás, csattanás. Mint amikor fémet fémmel fűrészelnek, vágódott velünk fémesen sikoltva a vonat, s oldalára dőlve megállt. Nem sérültünk meg, csak vágódtunk mi is a fülkében jobbra, balra, löködtünk egymásra, mint jégzajláskor az egymásra torlódó jégtablák.

A vonat oldalára dőlt végül, és megállt. Ajtaját fölfeszítettük, és ugráltunk ki belőle. Már láttuk a közeli állomást. Senki sem sérült meg, még a gyerek sem, pedig ő a csomagos polcra az ütközés pillanatában a földre esett. Ott ült összehömbörödve, szóltanul és sértetlenül. Mondom tehát, torlódik sok emlék; még a vonat is együtt siklott ki velünk.

De nem erről szeretnék írni, hanem három találkozásról, ami legtöbbször fölrémlik bennem. Az első emlékezetes találkozás, 1976. májusában volt, május 13-án az Eötvös Kollégiumban. Fiatal költők estje, melyen föllépett Baka István, Nagy Gáspár, s melyen fölléptem én. Hármónk estje, melyet bevezetett Kormos István. Verseinket pedig Márai Enikő mondta, akiről azokban a tiltó időkben is tudtuk, hogy Márai Sándor rokona. És Vándorfi László, ő pedig versmondó, s egyetemi társunk. Épp húsz éve, húsz év távlatából már keverednek bennem az emlékek, de úgy tudom, Herzum Péter pedig fotózott, pár hónappal ezelőtt, a csongrádi házban kezembe is kerültek ezek a húsz évvel ezelőtti fényképek. Most újra keresem, s nem találok. A három fiatal költő s Kormos a képeken.

Pistával is, Gáspárral is 1975-ben, egyidőben jelent meg első kötetünk. A fiatal írók köre az Írószövetségben, és az első kötetünk körüli sürgés hozott még közelebb egymáshoz bennünket. Pista akkor kérte írásaimat a Kincskereső részére, elsőül talán

arra kért, hogy egy interjút küldjek Kiss Bencével. Meg is csináltam, meg is jelent. Magázva. Azt szeretném megkérdezni magától... Azt tudom válaszolni magának... Ilyen stílusban. Pista szabadkozott levelében, hogy a tegezést magázássá oldotta, nem is oldotta, szigorította a megjelenés. Pista szabadkozott levelében, hogy szerkesztőségi gyakorlatuk szerint magázzák interjúalányaikat. Így magázódtunk vissza Kiss Bencével, bár máskülönben a borospoharat tegezve oly sokszor összekoccintottuk. Különösen március 20-a tájékon, lévén egymás mellett a születésnapunk.

Megjelent akkor, 1976 évelején talán, egyik idősebb pályatársunk egy verse. Címe volt-e, vagy refrénje, vagy legfontosabb sora, már nem tudom. Csak azt tudom, így hangzott: mi vagyunk az utolsó nemzedék. Én is olvastam. Fejcsóválva. Utolsó nemzedék? És akik a kapuk előtt állnak? Elkövetkező találkozásunkkor Kormos is fejcsóválva mutatta. Ő is olvasta, persze, hiszen mindent olvasott.

És a ti nemzedéketek? – kérdezte. S biztatott Kormos, páran álljunk össze, s mutassuk meg magunk. Akkor nem használtuk ezt a kifejezést, mindig azt írtam én például, az 1975-ös nemzedék. De most kívánczik a versre rímelő kifejezés. Mutassuk meg magunk, mi az utolsó utáni nemzedék.

Én épp búcsúzni készültem egyetemtől és Eötvös Kollégiumtól, kicsit készültem is egy kollégiumi estre. De a jelzett vers körüli apró feszültség, Kormos Pista javaslatára arra ihletett, hogy társakat hívjak. Azonnal Baka Pistára gondoltam, Pistára – Szegedről. És Nagy Gazsira, aki előbb érkezett szombathelyi kiterővel Béraltavárról, ahol az ellenre – állítólag innen a név – balta vár. Vállalták is mind a ketten szívesen, egyetlen felkérő szóra, s vállalta az est bevezetését Kormos is. Mivel bevezetője nem maradt fenn, segítetek felidézni, hogy mit is mondott. Kihajtott ingnyak, foszlott ujjú pulóver, ebben volt, örökös öltözetében, nem lehetett másként. Ez az első találkozás, ami visszatérően felidéződik bennem.

A második egy évre rá, március 15-én. A tiltott ünnepen. Akkor már Kecskeméten éltem én is, de feleségemmel ezen a napon Pestre indultunk, Petőfi Duna-parti szobrához. Nem szóltunk róla senkinek, nem üzentünk barátoknak, nem szerveztünk találkozót. Délelőtt tíz, tizenegy tájban értünk a térre. Üres volt, félelmetesen üres. Március idusán dél közeledtén, szikrázó napsütésben 1977-ben senki sincs Petőfi terén. A környező kapualjából kikukucskáló szemek. Valakik megbújván onnan figyelték a teret. A falhoz simulva egyenruhás, fémkokárdás fiatalok néhányan. Ünneplő megfigyelők ők is. Odamentem a szoborhoz, lehajtott fejjel megálltam. S mikor fölnéztem, ott állt mellettem Baka Pista és Nagy Gazsi. Ott álltunk hárman. Nem is tudom, hogyan történhetett ez a nem véletlen véletlen.

A harmadik találkozás pedig Szekszárdon, 1995 szeptemberében. Baka Pistát tetjük, a gyászoló tömeg Gazsival megint egymás mellé sodor bennünket. Állunk némán. „Ne haljtok meg” – mondja. Nekem mondja, de azért a különös többség szám, hogy valamit könnyítsen a mondat rettentő súlyán. Nézek rá szótlánul, magamban motyogván a lehetséges választ: Hát akkor mit tehesünk?